

Egy náci rádiós felelőssége

HANGÉRIEN RIPABLIK

KÁCSOR ZSOLT

Ma van az 1946. október elsején véget ért nürnbergi per lezárásának évfordulója, és ennek alkalmából szeretném fölhívni a figyelmet arra, hogy a büntetőeljárás során nemcsak politikusok kerültek a vádlottak padjára, hanem egy propagandista is. Egy igen művelt, a klasszikus német filozófiában és az egyetemes történelemben meglehetősen járatos, Hans Fritzsche nevű rádiós, aki 1933-tól szolgálta a német náci pártot, és aki a Goebbels által vezetett propagandaminisztérium rádió osztályának vezetőjeként ért a csúcsra, majd bukott alá a morális és szakmai megsemmisülésbe.

De mit kerestett egy rádiós egy Göring és egy Ribbentrop mellett a vádlottak padján?

Hans Fritzsche nem adott parancsot gyilkosságra, nem veszélyeztetett emberi életet, nem követett el háborús bűncselekményeket. Ő csak egy meggyőződéses nemze-

Ül az ember egy mikrofon előtt, az igazat mondja, csakis az igazat, majd a vádlottak padjára kerül uszításért

tiszocialista volt, aki hitt a Vezérben és hitt az Eszmében. Nem megélhetési karrieristaként támogatta a rendszert, hanem szívről és lélekről. Milyen érdekes, hogy az ilyenekkel szemben az ember – ha nem is megbocsátó, de – bizonyos értelemben megértő. A meggyőződéses propagandista mindig vak, szándékosan akar vak lenni, de legalább nem pénzért teszi – vagy nem kizárólag csak azért. Behálózza az Eszme, ő pedig átadja magát az Ügynek, és a saját képességei szerint dolgozik a végső győzelemért.

Ezért ültetik le? Csak ezért? Ezért kerül háborús bűnösökkel egy padra? Hans Fritzsche sem értette a dolgot. Őszintén és meggyőződésből csodálkozott. Uszítással vádolták, amit szintén nem értett. Hogy ő uszított volna? Hiszen ő csak az igazat mondta, azt, amit a szíve diktált. Ő csak egy egyszerű rádiós volt, aki szerette a saját hangját és a szakmáját. Hát már ez is bűn? Ül az ember egy mikrofon előtt, az igazat mondja, csakis az igazat, majd a vádlottak padjára kerül uszításért. Furcsa.

Hiszek azoknak, akik felhábo-

rodnak, ha szolgálalkú propaganda-gyártással vádolják őket – elvégre ők nem parancsra dolgoznak, hanem meggyőződésből: azonosulnak a Vezérrel, és magukévá teszik a Vezér ügyét. Egy ilyen helyzetben vajon hol ér véget a Vezér felelőssége és vajon hol kezdődik a propagandistáé? Miféle felelősségek háríthatók rá arra a mikrofonállványra, amely büszke meggyőződésből tartja a mikrofont a Vezér szájára elé? Nehéz kérdések ezek, ha tételtendő börtönévek számában kell megadni a választ. Olyannyira nehéz kérdések, hogy a nürnbergi perben a rádióst a nemzetközi bíróság: felmentette. Majd csak a német bíróság ítélte kilenc év kényszermunkára, amiből csak három évet kellett letöltenie. Aztán váratlanul, mindössze 53 évesen, meghalt.

Nem tudom, hogy a börtönben Hans Fritzsche hallgatott-e rádiót, de úgy hiszem, hogy igen. Pontosabban úgy remélem. A rádióhallgatás ugyanis nagyobb büntetés lehetett neki, mint maga a börtön. Embereket hallgatni a rádióban, méghozzá szabad embereket egy másik, egy új világból, ahol olyan fokú a szabadság, hogy neki magának már soha az életben nem jut benne hely – igen, egy igazi propagandista ebbe belehal.